

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Ministerie van LVVN
T.a.v. mevrouw Drs. G. van Hooijdonk
Directeur Natuur
Postbus 20401
2500 EK 's Gravenhage

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Contactpersoon

T 088 223 22 33
F 088 223 33 34
risicobeoordeling@nvwa.nl

Onze referentie

NVWA-2025-010009916

Datum 7 februari 2025

Betreft Aanbiedingsbrief onderzoek plaagmier op Waalsdorpervlakte

Geachte mevrouw Van Hooijdonk,

Met deze brief bied ik u het rapport aan van het onderzoek dat drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder Dunea alsmede Stichting EIS Kenniscentrum Insecten hebben uitgevoerd naar de aanwezigheid en de effecten van de plaagmier op de Waalsdorpervlakte in duingebied Meijendel. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). BuRO voert geregeld onderzoek uit naar de risico's van invasieve exoten voor het publiek belang natuur en andere publieke belangen.

Aanleiding: Plaagmier in natuur- en drinkwaterwingebied

In 2021 werd bij Dunea een kolonie plaagmieren (*Lasius neglectus*) gemeld, die was ontdekt bij de Waalsdorpervlakte. Het gebied is onderdeel van het natuurgebied Meijendel dat op de rand van het stedelijk gebied van Den Haag ligt, en dat door Dunea wordt gebruikt als waterwingebied.

Dit is de eerste kolonie plaagmieren die in Nederland (en in Noordwest-Europa) is waargenomen in een natuurgebied. Bekend is dat de plaagmier in stedelijk gebied schade en overlast kan veroorzaken. In Nederland zijn effecten op de natuur nog niet onderzocht. Om deze reden heeft BuRO opdracht gegeven aan Dunea en Stichting EIS om de verspreiding van de plaagmier op de gemelde locatie in kaart te brengen en te onderzoeken of de aanwezigheid van plaagmieren een gevaar kan vormen voor natuurwaarden of andere waarden zoals de drinkwaterwinning.

Aanpak: Literatuuronderzoek en veldwerk

De onderzoekers van Stichting EIS hebben literatuur- en veldonderzoek uitgevoerd:

- Literatuuronderzoek naar de effecten van plaagmieren op de natuur;
- Veldonderzoek naar de aanwezigheid van soorten veldmieren met vallen langs transecten (uitgezette lijnen in het gebied) in gebieden met en zonder plaagmieren;
- Veldonderzoek naar bladluizen op bezemkruid (*Senecio inaequidens*) en witte abeel (*Populus alba*) in gebieden met en zonder plaagmieren.

- Veldonderzoek naar mogelijke effecten op infrastructuur, elektra en waterwinning door vraaggesprekken met terreineigenaren, door inspecties van terreinen en gebouwen en door het uitgraven van nesten.

Resultaten

De resultaten van het onderzoek staan in het rapport *Oriënterend onderzoek naar het voorkomen en de effecten van de plaagmier op de Waalsdorpervlakte* dat ik u hierbij aanbied. De hoofdpunten uit dit rapport zijn:

- De plaagmier vormt zogenaamde superkolonies: kolonies met meerdere koninginnen en meerdere nesten die sociaal met elkaar zijn verbonden, en die zeer grote oppervlakten kunnen beslaan.
- De omvang van de plaagmierkolonie in het gebied wordt geschat op minimaal 3,4 ha, verspreid over terreinen van Defensie, TNO, NAVO, de gemeente en Dunea. Gezien de omvang van de kolonie wordt aangenomen dat de plaagmier al ruim tien jaar in het gebied aanwezig is.
- De bron van de besmetting kon niet worden achterhaald. Versleping met bodem, tuinafval of bestrating is aannemelijk.
- In de literatuur wordt gemeld dat de plaagmier verschillende effecten kan hebben op onderdelen van een voedselweb: een negatief effect op andere mierensoorten, een positief effect op bladluizen die honingdauw produceren en daarom door plaagmieren worden beschermd, en een wisselend effect op bodemfauna.
- In het veldonderzoek was het door een gering aantal vangsten van sommige mierensoorten niet mogelijk een statistisch betrouwbaar verband aan te tonen tussen de aan- of afwezigheid van de plaagmier en het aantal aanwezige andere mierensoorten. Wel nam het aantal andere mierensoorten af als de plaagmierdichtheid in een transect toenam.
- Tijdens het onderzoek zijn plaagmierwerksters gevonden die besmet zijn met de platwrat, de schimmel *Aegeritella tuberculata*. Dit is de eerste waarneming van de platwrat in Nederland. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar deze schimmel en de gevolgen voor het voortplantings- en verspreidingssucces van de plaagmier.
- De totale hoeveelheid bladluizen verschilde niet binnen en buiten de plaagmierkolonie, maar binnen de plaagmierkolonie waren meer bladluizen gear parasiteerd door bladluisluipwespen *Lysiphlebus sp.*
- Op verschillende locaties in het gebied zijn paden en wegen verzakt door het graafwerk van de plaagmier. Op één locatie is onderhoud aan een fietspad over honderd meter nodig geweest.
- Plaagmieren zijn veelvuldig aangetroffen in het TNO-gebouw, waar werknemers geregeld overlast ervaren van de plaagmieren.
- De plaagmier lijkt geen specifieke voorkeur te hebben voor elektrische apparaten. De kans op schade aan elektra lijkt daarom laag.
- Steekproefsgewijs zijn nesten nabij waterwinputten uitgegraven. De nestdiepte bleek maximaal 40 cm diep te zijn, en de bodemomwoeling minimaal. De onderzoekers concluderen dat geen effect wordt verwacht van de aanwezigheid van de plaagmier op de waterwinvoorzieningen.

Appreciatie door BuRO

De uitheemse mieren vormen een nieuwe schakel in het lokale voedselweb. Het onderzoek heeft aangetoond dat de aanwezigheid van plaagmieren in het gebied effect heeft op andere organismen. In hoeverre de effecten ook schade opleveren voor de aanwezige natuurwaarden (bijvoorbeeld verminderde dichtheid of uitsterven van soorten) kan niet worden bepaald. Op basis van de huidige gegevens schat BuRO de schade op dit moment in als gering.

De schade van de plaagmier voor andere maatschappelijke waarden is, voor zover onderzocht, op dit moment beperkt. Er is geen gevaar voor de waterwinning geconstateerd, en er zijn momenteel geen gevaren voor elektrische systemen. Wel moesten verzakkingen van verharde paden worden gerepareerd, en wordt door medewerkers van de bebouwde delen geregeld overlast ervaren. Indien de kolonie in de toekomst zou groeien, dan zou de schade groter kunnen worden.

Het handelingsperspectief bij superkolonies van mieren is gering, zo heeft BuRO eerder aangegeven in het [advies uit 2023 over uitheemse mieren in Nederland](#). In stedelijk gebied wordt soms geëxperimenteerd met bestrijdingsmiddelen om verdere uitbreiding van een kolonie tegen te gaan. In natuur- en drinkwaterwingebieden is hier geen ervaring mee, en is niet bekend in hoeverre effecten optreden op andere organismen of op de drinkwaterkwaliteit. Wel is het zaak verdere verspreiding van de soort tegen te gaan door zorgvuldig te handelen met grond, bouwmaterialen en groenafval.

Advies

Gezien bovenstaande adviseer ik u de doelgroepen die te maken hebben met het verslepen van grond, bouwmaterialen en groenafval te attenderen op dit rapport, en op de risico's van meeliftende mieren.

Hoogachtend,

Prof. dr. Dick T.H.M. Sijm

Directeur bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Bijlage

Buesink, R., Noordijk, J., Stroop, M. en Werink, M. 2024. *Oriënterend onderzoek naar het voorkomen en de effecten van de plaagmier op de Waalsdorpervlakte*. Stichting EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden. Dunea Duin en Water, Zoetermeer.